VALORIFICAREA FOLCLORULUI MUZICAL AL COPIILOR -ZONA ETNOGRAFICĂ BUZĂU –

Prof. înv. primar Rînciog Alina, Şcoala „G.E.Palade”, Buzău

Totalitatea manifestărilor ludice specifice vârstei copilăriei poartă în etnologie denumirea generică de „folclor al copiilor”. Această specie folclorică cuprinde jocurile şi textele aferente, de regulă, versificate, care se recită sau se cântă în diverse faze ale desfăşurării acţiunii ludice.

Dacă prin joc şi cântec copilul ia contact cu mediul înconjurător şi cu zestrea spirituală a strămoşilor, atunci, probabil că tocmai această atmosferă de o extremă arhaitate emanată de producţiile şi manifestările sale ludice atinge straturile profunde ale sensibilităţii adulţilor. Ei privesc cu încântare derularea unui joc de copii, retrăind propria lor copilărie şi copilăria întregii umanităţi. Aceste sentimente i-au îndemnat, în mod conştient sau inconştient, pe cei mai mulţi folclorişti să acorde în culegerile sau studiile lor şi un anumit loc acestui gen de creativitate populară, aparent minoră.

Folclorul copiilor a luat naştere la o vârstă când jocul constituie punctul central al activităţii lor, modul specific de exprimare şi de manifestare. Prin vers, cântec şi joc, copilul ia contact cu mediul înconjurător, încearcă să-l cunoască şi să şi-l apropie ori să-l domine. Dorinţele, bucuriile, impresiile şi le exprimă prin intermediul unor producţii poetico-muzicale cu trăsături specifice. Dorinţelor de joc, de mişcare, de acţiune, capacităţii uimitoare de invenţie, de imitaţie şi parodiere – caracteristice vârstei – le corespund creaţii literare şi muzicale care ne dezvăluie modul cum se reflectă viaţa în imaginaţia bogată a copilului, caracterul limitat şi naiv al reprezentărilor sale.

Bogat şi foarte variat în conţinut şi formă, folclorul copiilor ne oferă posibilitatea de a privi în trecutul îndepărtat al omenirii – în perioada de copilărie a acesteia – deoarece păstrează elemente şi forme ale unei culturi străvechi, reminescenţe ale unor forme sociale, obiceiuri şi credinţe arhaice. În acelaşi timp, conţine un material interesant pentru cunoaşterea psihologiei copilului, a capacităţii sale de creaþie, de transformare şi înnoire a fondului tradiţional.

Din dorinţa conservării şi perpetuării creaţiilor folclorice, de care, aşa cum spunea Ion Creangă, „se leagă tot trecutul unui popor, cu datinile străbune, jocurile, cimiliturile, proverbele, legendele şi cântecele populare, cele pline de dulceaţă”, putem folosi la lecţii material folcloric cules din diverse zone, ce cuprinde cântece lirice, strigături, poveşti, descântece, obiceiuri de sărbători, datini, credinţe. Un mare număr de instrumente, confecţionate de copii, contribuie la îmbogăţirea impresiilor sonore, a experienţei lor artistice. Instrumentele sunt rudimentare, în general aerofone, cu posibilităţi reduse de producere a sunetelor, dar suficiente pentru satisfacerea cerinţelor lor artistice. Ei fac fluiere din lujer sau tulpină de plante, pene de gâscă, tablă; ştiu să şuiere („să cânte”) din fir de iarbă, hârtie, frunză. Îşi construiesc jucării care emit sunete sau zgomote: drâmboaie, vâjâitoare (din nasturi, coajă de nucă sau scândurele), ţâvloaie, vioară din porumb, ţambal din scândurele, arc, zmeu etc.

Conturul geografic al zonei etnografice şi folclorice al Buzăului delimitează ţinutul care cuprinde versantul sud-estic al întorsurii Carpaţilor, de pe culmile Penteleului, până în câmpie, în preajma Bărăganului, ţinut cu profil cultural – tradiţional specific bine conturat, în acelaşi timp total integrat în unitatea folclorului naţional.

Buzăul, aşezat la interferenţa celor trei mari provincii româneşti – Moldova, Muntenia, Transilvania – a constituit „filtrul” etnografic, reprezentând stratul arhaic al culturii

locale prin care s-au vehiculat caracteristicile folclorului acestor zone învecinate, pe calea normală a legăturilor economice, a păstoritului transhumant şi a evenimentelor social-istorice.

Ca întreg folclorul românesc, creaţia populară buzoiană este strâns împletită cu viaţa, ea fiind o oglindă fidelă a conştiinţei sociale şi totodată, una din comorile cele mai de preţ ale obştei.

Ocaziile în care cântecele şi dansurile populare se desfăşoară sunt legate de vechi obiceiuri rituale şi ceremoniale, de unele momente importante din viaţa omului, de unele munci colective, de petreceri ocazionale. Dintre acestea, sunt de menţionat: sărbătorile de iarnă, nunta, jocul duminical, clăcile. Genurile folclorice cele mai conturate, ca de altfel pe aproape întreg teritoriul ţării, sunt : cântecele propriu-zise, melodiile de joc şi cântecele legate de sărbătorile de iarnă, cu precădere cele de Anul Nou.

Dacă în categoria manifestărilor tradiţionale de Anul Nou s-au consevat, odată cu forma de manifestare ceremonială arhaică, şi rudimente de melodii cu structură aproape împietrită, în cântecul propriu-zis evoluţia creaţiei pe linie tradiţională şi actuală din punct de vedere al conţinutului este în plină efervescenţă, atât în rândul tinerilor, cât şi al maturilor. Noile condiţii sociale au imprimat un nou avânt creaţiei folclorice, în care sunt prezente profundele transformării din viaţa satului.

Repertoriul obiceiurilor de Anul Nou este, precum se ştie, foarte bogat, cuprinzând - în forma sa tradiţională – colindele de copii şi de ceată, pluguşorul, sorcova, vasilca, jocurile cu măşti, ţurca, cerbul, brezaia, capra, malanca, jocurile de păpuşi, dansurile – căiuţii, bumbierii, căluşerii, încurcarea cailor, teatrul popular cu tematică haiducească etc.

Colindele lucesc ca stelele în salba datinilor de Crăciun. Organizându-se în cete, copiii duc din casă-n casă dulcea cântare despre Iisus, însufleţiţi de gândul că sunt purtătorii mesajului divin. Dacă în case ei aduc atâta bucurie, cu atât mai mult înseamnă ei pentru acei care îi primesc cu suflete brăzdate de suferinţă şi singurătate, pentru cei aflaţi în azilele de bătrâni ori din spitale. Micii colindători se gândesc şi la aceia, ştiind că Dumnezeu nu uită pe nimeni, de aceea, prin intermediul lor colindele răsună cu mai multă duioşie în mijlocul celor întristaţi.

Zona Buzăului a fost un centru de înflorire a colindelor la sfârşitul secolului al XIX-lea, oferind unele din cele mai frumoase variante şi confirmând observaţia că din sudul Munteniei şi Olteniei s-au cules cele mai multe şi reuşite artistic texte de colinde (ca şi de balade, paparude, Scaloian, sorcovă şi Vasilcă).

Caracterul social al obiceiurilor buzoiene se reflectă atât în categoria obiceiurilor calendaristice sau de peste ani, cât şi în obiceiurile din ciclul vieţii, cu unele deosebiri privind specificul fiecăruia dintre ele. In judeţul Buzău, copiii merg cu pluguşorul în ajunul Anului Nou, la fel ca in marea majoritate a satelor noastre. Funcţia acestui obicei este bine cunoscută: de urare ca Noul An care vine să aducă sănătate, belşug şi voie bună. Caracterul social al obiceiurilor reiese din aceea că întreaga colectivitate a satelor participă la această manifestare etnofolclorică. Actanţii, grupul de copii sau grupurile, căci de regulă sunt mai multe, mergeau cu pluguşorul din casă în casă, la toţi locuitorii satului. In virtutea tradiţiei nimeni din satele judeţului nu se putea sustrage de la această participare, în sensul că erau aspru criticaţi cei care nu primeau pluguşorul. In ultimă istanţă, îşi pierdeau numele bun.

Dintre manifestările legate de cerebrarea festivă a Anului Nou, Pluguşorul reprezintă pentru satele buzoiene una dintre formele cele mai ample şi pitoresc conturate, de un rar interes etnografic pentru studierea problemei pe ansamblu.

Viaţa culturală a satului buzoian este organizată pe temeiuri ce duc la noi forme de manifestare culturală, în care elementele artistice specifice locale se recomandă să fie cultivate şi îmbogăţite.

„Această zonă demonstrează, prin fenomenele de cultură materială şi spirituală, legăturile puternice şi permanente care au existat de-a lungul secolelor între populaţia celor

trei provincii istorice româneşti. Buzăul este o zonă cu trăsături specifice, originale, pastrând elemente ce demonstrează unitatea şi continuitatea de necontestat a poporului român pe aceste meleaguri" (Olga Horşia).

Bibliografie :

- Olga Horşia – „Zona etnografică Buzău" – Ed.Sport – Turism – Bucureşti, 1981
- Moldoveanu Nestor, Elisabeta - „Folclor muzical din Buzău", Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, Bucureşti, 1972
- Oprea, Gheorghe şi Agapie, Larisa - „Folclor muzical românesc", Editura didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983